

ACİL SAĞLIK HİZMETLERİ

ACİL TIBBIN TARİHSEL GELİŞİMİ

ÖĞR. GÖR. ÖZGE BİLGİN

AREL ÜNİVERSİTESİ
Meslek Yüksekokulu- İlk ve Acil Yardım Programı

ACİL TIP

Acil tıp; beklenmedik bir hastalık veya bir yaralanma durumunda, hastayı değerlendirmek, müdahalesini yapmak, tedavisini başlatmak ve daha ileri sakatlık ve yaralanmadan korumak olan bir uzmanlık dalıdır.

ACİL TIP

Kişiler beklenmedik bir anda tıbbi bakıma ihtiyaç duyabilirler. Bu nedenle acil tıbbi bakım **24 saat kesintisiz** verilmelidir.

- **Acil tıp, öncelikle acil servislerdeki hizmetleri kapsarken** aynı zamanda **hastane öncesi sağlık hizmetleri (ilk yardım, ambulans vb.)** ve **afet öncesi planlama** ile de ilgilenir.

Özellikle **acil sağlık sorunlarının çözümü için** hastane öncesi ve hastanelere bağlı acil servislerde sunulan hizmetin kalitesinin artırılması, ölüm ve sakatlıkların önlenmesi ve sonuçta **toplum sağlığının yükseltilmesi** hedef alınmıştır.

- **Acil tıp konusunda eğitim almış sağlık personeli, akut hastalıklarda ve yaralanmalarda hastanın değerlendirilmesi, stabilizasyonu,** (hasta veya yaralının hayati fonksiyonlarının normal sınırlar içerisinde olması ve devam etmesi) **tedavisi ve naklini sağlamak** için çalışır.

Dünyada Acil Tıp Sistemleri

Dünyada **hastane öncesi acil sağlık hizmetlerine** bakıldığında genel olarak **iki sistemin** uygulandığı görülmektedir.

1. Anglo- Amerikan Modeli

Dünyada yeni açılan birçok acil tıp sistemi **Anglo-Amerikan modelini** benimsemektedir.

- Bu modelde **hastalar; daha yüksek kalitede bakım alabilmeleri için hastanelere taşınırlar.**

- **Hekim olmayan personel**, örneğin ambulans ve acil bakım teknikerleri, acil tıp teknisyenleri sahada **acil tıp hizmetini başlatırlar ve kritik hastaları veya yaralıları hastanelerdeki acil servislere taşırlar.**
- Acil servislerde **acil hekimleri** ileri **acil bakım hizmetini** vermekle yükümlüdür.
- Bu modelde **acil serviste acil tıp uzmanları çalışır** ya da **diğer hekimler acil tıp uzmanlarının üst denetçiliğinde çalışırlar.**

Türkiye ise gerek hastane öncesi gerekse hastanelerdeki acil servis hizmetlerinde **Anglo-Amerikan modelini** yerleştirmeye çalışmaktadır.

Avustralya, Kanada, Kosta Rika, Hong Kong, İzlanda, İrlanda, İsrail, Malezya, Hollanda, Yeni Zelanda, Nikaragua, Filipinler, Polonya, Singapur, Güney Kore, Tayvan, Türkiye, İngiltere ve ABD Anglo-Amerikan modeline adapte olan veya olmaya çalışan ülkeler arasında yer almaktadır.

2. Franko- German Modeli

Bu modelde **hastane, hastaya getirilir** ve **yüksek bakım sağlamak için acil doktorları ve teknoloji sahaya taşınır.**

- Bu modelde, **acil doktorları (sıklıkla anestezi uzmanları) hastane öncesinde acil bakım hizmetini üstlenirler** (genellikle resusitasyon ve ağrı kontrolü).
- Hastalar doğrudan sahadan yataklı servislere yatırılır.

- **Acil tıp ayrı bir dal değildir** ve **acil servis hizmeti anestezi uzmanlarının kontrolü** altındadır.
- Franko- German modeli Avusturya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Litvanya, Norveç, Portekiz, Rusya, Slovenya, İsveç ve İsviçre’de yaygındır.

ACİL TIBBIN TARİHÇESİ

Dünyada Acil Bakımın Tarihçesi

Bireylerin kaza ve felaketlerde acil sağlık sorunlarını çözümlmek için girişimlerde bulunmaları **insanlık tarihi kadar eskidir.**

- **Mısırlılar dönemine** ait bazı acil önlemler ve başta delik açılarak kafa içi basıncını tedaviye ait girişimlerle ilgili belgeler vardır.
- **Eski Yunan ve Roma döneminde** ve savaşlardaki yaralanmalarda **ilk yardım** ve savaş **yaralılarının taşınmasına** ait anlatımlara rastlanır.

İlk ambulans benzeri araçlar

- **Tarihte İlk ambulans 1487’de yılında İspanyada,** Kraliçe Isabel döneminde kullanılmıştır. Savaş alanlarında yaralanan askerleri, cephe arkasına taşımak için kullanılmıştır.
- **1795’de** Napolyon’un baş cerrahı **Baron Larey**, Prusyo seferinde yaralılar için **atla hareket eden kapalı yaralı taşıma aracı kullanılır** ve buna **“Flying Ambulance”** adını verir. İçinde eğitilmiş sağlık elemanları ile yaralıların taşınması ve taşınırken tedavisi işlemini gerçekleştirilmiştir.

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi; görevi din, inanç, dil, ırk, toplumsal sınıf veya politik görüş farkı gözetmeksizin insan hayatı ve sağlığını korumak, insan varoluşunun saygı görmesini sağlamak, insanların acı çekmesini önlemek ve acılarını dindirmek olan uluslararası bir insani harekettir.

- **1813'den sonra** ilk yardım ve tıbbi yaralı taşımacılığı hizmetleri **Kızılhaç tarafından** başlatılır. 19.ncu yüzyılın ikinci yarısında ilk **“Halk Kurtarma Servisi”** Almanya'da kurulur.
- **İlk yardımın kurucusu Dr. Esmarch** olarak bilinmektedir. 1823-1908 yılları arasında yaşayan ve adı ile anılan **bandajla birçok kişiyi kurtaran** Alman Esmarch, **ilk yardımının önemi** ve **kuralları üzerinde durmuş**, “Savaşta İlk Yardım” ve “Yaralılar İlk Yardım” adlı iki kitap yazmıştır.

- **1861 yılında, Cenevre’de** yapılan uluslar arası bir toplantıda ülkelerin savaş, salgın hastalık ve felaketlerde hatta olağan durumlarda hasta ve yaralılara yardım yapabilecek bugünkü **“Kızılay”** gibi hizmet sunan sivil toplum örgütlerinin kurulmasına karar verilmiş ve bir anlaşma imzalanmıştır.
- **Osmanlı Devleti, bu anlaşmaya uyarak, “ Hilal-i Ahmer Cemiyetini ”** kurma çalışmalarını başlatmıştır. Hilal-i Ahmer Cemiyeti, resmen **1877** yılının Ağustos ayında, Sadrazam Hüsnü Paşa’nın yardımlarıyla kurulmuştur.
- **Başkanlığına Dr. Hacı Arif bey getirilmiştir.**

- **1877** yılında St. Jones “**Sıhhi İmdat Teşkilatı’nı**” kurmuştur.
- **1880’de** İngiltere’de “**First Aid**” deyimini kullanılmaya başlamıştır (**ilk kez ilkyardım sözü kullanılmıştır**).
- **1975** yılında **Cenevre Anlaşması’na göre ilk yardım için bütün ülkeler “First Aid”** deyimini kullanmaya başlamışlardır ve Türkçe sözlüğündeki karşılığı **ilk yardım’** dir.

-
-
- **20.nci yüzyılın başında ilk motorlu ambulans ordu için yapılır.** 1918'de Alman ordusunun elinde 3.200 motorlu ambulans ve ekibi hizmet görülür.
 - İlk ve acil bakım konularındaki gelişmelere son 50 yıla kadar Almanlar ve İngilizler öncülük ederken, İkinci Dünya Savaşı ile başlayan dönemde Amerikalılar öncülük etmeye başlamıştır.
-

Ülkemizde Acil Bakım Hizmetlerinin Tarihçesi

Türk Hilal-i Ahmeri Osmanlılar döneminde Kızılay Tüzüğünü Hazırlayarak, padişah himayesinde ilk genel kurulunu yapar.

- **Türk ordusunda yaralı tedavisi sağlık erleri ve hekimlerce yapılırken, Florence Nightingale Kırım Savaşında İstanbul'a gelerek bizim askerlerimizin tedavi ve bakımı için uğraşır.**

TÜRK
KIZILAY

- **1911'de Besim Ömer Paşa** Hemşirelik okuluna izin verilmediği için **6 aylık Hemşirelik kursu açar.**
- Aynı yıl **Türk Hilal-i Ahmeri (Türk Kızılay Cemiyeti)** İstanbul Aksaray Yangınında ilk yardım ekiplerini kurar, aşocağı açar, evleri yananlara barınma olanağı sağlar, yaralı ve hastaları tedaviye alır.

- Ülkemizde **Hilal-i Ahmer (Kızılay) Derneği**, askeri sağlık teşkilatı ile işbirliği yaparak **Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşında yararlı hizmetler verir.**
- Hilal-i Ahmer Cemiyeti **Türkiye’de ilk Hastabakıcı ve Hemşire okulunu** açar.
- Hilal-i Ahmer Cemiyeti **1928’de İzmir depreminde kurtarma ve tedavi hizmetlerini** sürdürür.

- **1953’de Hilal-i Ahmer Cemiyeti’nin adı “Türk Kızılay Derneği” olur.**

- Erzincan, Fethiye, Adapazarı depremlerinde felaketedelerin beslenme, barınma ve tedavisine **Türk Silahlı Kuvvetleri ile birlikte** hizmet verir.

- **1960’lı yıllarda Kızılay “İlk Yardım”** kursları açmaya başlar ve “St. Johns” yardım organizasyonunun “ İlk Yardım ” kitabını Türkçeye çevirir.
- **İstanbul’da Sağlık Bakanlığı Taksim Hastanesine Acil Yardım Hastanesine** denilmiştir.

- **17 Ağustos 1999'da** meydana gelen **Marmara Depremi**, ülkemizin ilk yardım ve acil yardım konusunda bakışını ve yaklaşımını değiştirmiştir.

- **İlk Yardım Yönetmeliği** ve **Acil Sağlık Hizmetleri Yönetmelikleri'nin** çıkarılması bu tarihten sonra olmuştur.

- **2000:** Acil sağlık hizmetlerinin bütün yurttta eşit, ulaşılabilir, kaliteli, süratli ve verimli olarak yürütülmesini sağlamak amacıyla acil sağlık hizmetlerinin sevk ve idaresine dair usul ve esasları belirleyen “**Acil Sağlık Hizmetleri Yönetmeliği**” ıkarıldı.
- **2004:** **İlk defa Sağlık Bakanlığı’nın 112 acil yardım ve kurtarma istasyonlarına ve hastane acil servislerine ambulans ve acil bakım teknikeri ve acil tıp teknisyenlerinin atamaları yapıldı.**

- **2007:** 2000 yılında çıkarılan ‘Acil Sağlık Hizmetleri Yönetmeliği’nde değişiklik yapılarak 28. maddesine **ambulans ve acil bakım teknikeri (AABT) ve acil tıp teknisyenlerinin (ATT) görev, yetki ve sorumlulukları eklendi.**
- **2009:** “Ambulans ve Acil Bakım Teknikerleri İle Acil Tıp Teknisyenlerinin Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Tebliği” hazırlanarak “Yetişkin Uygulama ve Çocuk Uygulama Kılavuzu’nda **AABT VE ATT’nin görev, yetki ve sorumlulukları algoritma hâline getirildi.**

- Bu yönetmeliklerde acil sağlık hizmetleri ve ilk yardım hizmetlerinin yürütölmeleri belli esaslara bağlanmıştır.
- Ülkemizde ilk ve acil yardım hizmetleri **Sağlık Bakanlığı** tarafından verilmektedir.
- Son yıllarda **kara ve deniz ambulanslarının sayısı artmış** ve **hava ambulansları hizmete başlamıştır.**

- İlk ve acil yardım alanında sağlık personeli yetiştirmek için **Sağlık Meslek Liselerinde Acil Tıp Teknisyenliği (ATT)**,
- **Üniversitelerde İlk ve Acil Yardım (Paramedik) bölümlerinde** eğitim verilmektedir.
- ❖ Ayrıca **Acil Tıp Uzmanlığı eğitiminin başlanması** ilk ve acil yardıma verilen önemi göstermektedir.

PARAMEDİK MESLEĞİ TARİHÇESİ

Dünyada Paramedik Mesleği

- Paramedik mesleği **Amerika Birleşik Devletleri**'nde ortaya çıkmıştır.
- 1. ve 2. Dünya Savaşları, Kore ve Vietnam Savaşlarında bu ülkenin yaşadığı askeri tecrübeler; **yaralıların süratle kesin tedavinin yapılacağı birimlere ulaştırılmaları ve tahliye boyunca hayat kurtarıcı müdahalelerin yapılmasının sağ kalıma çok büyük katkı yaptığını göstermiştir.**

- 1966 yılında Amerikan Ulusal Bilimler Akademisi'nin travmayı modern toplumların gözardı edilmiş hastalığı olarak nitelendiren raporundan sonra;
- Aynı yıl çıkarılan **Ulusal Karayolu Güvenliği yasası ile Ulaştırma Bakanlığı'ndan** eyaletlerin **ambulans sistemleri oluşturmaları ve standardizasyona gitmeleri** istenmiştir.

- ABD'nde **ilk standart paramedik kursu 1977'de, ilk ATT kursu da 1984'de** verilmiştir.
- 1971-1978 yılları arasında ABD televizyonlarında gösterilen ve Los Angeles İtfaiyesine bağlı olarak çalışan iki paramediğin öyküsünü anlatan **“Emergency”** dizisi Amerikan toplumu içerisinde paramediklerin profesyonel bir meslek olarak kabul edilmelerini ve talep görmelerini sağlamıştır.

- Günümüzde **ABD'nde paramedik eğitimleri** 1998 yılında güncellenen standart müfredat gereği **ATT eğitimlerinin ardından minimum 1.100 saat süren programlar halinde** sunulmakta ve programa katılanlar bitirme sınavlarını başarıyla tamamlamaları halinde, **her 2-3 yılda bir hizmet içi eğitim ve sınavlarla** yenilemeleri gereken sertifikalarını almaya hak kazanmaktadırlar.

Ülkemizde Paramedik Mesleği

- Ülkemizde ambulans hizmetlerinin düzenlenmesinin ilk adımı **1985 yılında Ankara Numune Hastanesi** bünyesinde başlatılan **Hızır Acil Servis** ile atılmıştır.
- Hastane öncesi acil bakımdaki hızlı gelişmeye paralel olarak bu alandaki **en önemli eksik insan gücü** olarak ortaya çıktı ve **1990 yılında** zamanın **Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Namık ÇEVİK** ve Yüksekokul müdürü **Prof. Dr. Necla ÇEVİK** tarafından **Türkiye’de paramedik okulunun kurulabilmesi için Kanada Cambrian College ile bir proje başlatıldı.**

- **Paramedik Programı Kurucu** Rektörü Prof.Dr. Namık ÇEVİK, Kurucu Müdür Prof.Dr. Necla ÇEVİK ve Kurucu Öğr.Gör. Semra ÇELİKLİ ile;
- Proje tamamlandı ve program Prof.Dr. Necla ÇEVİK müdürlüğündeki **Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'nda 1993 yılında başlatıldı.**
- İlk yıl programa 15 öğrenci kabul edildi.

Programın ilk öğretim elemanları; Semra ÇELİKLİ, John FOWLER ve Suphi TÜRKMEN'den oluştu. Sonraları bu ekibe Hülya ÜNALAN GEDİK ve Nursun ÜSTÜNKARLI katıldı.

- **Yıl 1994 ve Türkiye o yıllarda üniformaları Belediye zabıtalارına benzeyen paramedikleri tanımaya başladı.**

- **1995 yılında Çağlar UZ ve Sinan YENAL** Türkiye’de yetişmiş **ilk paramedik eğitimciler** oldular.
- **2004 yılında Sağlık Bakanlığı 112 Ambulans Servisi’nde** görev almaya başladılar.

Ülkemizde paramedikler yüklenmiş oldukları misyonlarını başarı ile gerçekleştirip acil sağlık sisteminde vazgeçilmez bir unsur olmuşlardır.

**Ülkemizde;
22 Mart
Acil Tıp Teknisyenleri
Günü,
22-28 Mart
Acil Tıp Teknisyenleri
Haftası
olarak kutlanmaktadır.**

**Ülkemizde
22 ARALIK
Paramedikler günü
olarak
kutlanmaktadır.**

Paramedik Derneği (PARDER)

PARDER

Paramedik mezunu sayısının artması ve çalışmalara daha hızlı devam etmek amacıyla **24.09.2002** tarihinde Sinan YENAL, Selami BAYHAN, Kevser AK, Olcay ÇELENK, Serkan ÇELİKER, Hilal ZEYBEK, Şehmuz ÖZER, Yusuf KURU tarafından **İzmir ilinde** '**Paramedik Derneği**' adı ile kurulmuştur.

Dinlediğiniz için teŝekkür ederim 😊